

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคปัจจุบัน โลกมีกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะ ทางด้านสังคม และวัฒนธรรมมีความหลากหลายซับซ้อนมากขึ้น วัฒนธรรมมีลักษณะเป็นวัฒนธรรมสากล หรือ วัฒนธรรมร่วม สิ่งแวดล้อมถูกทำลายมากขึ้นในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วมีการนำเทคโนโลยีมาใช้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีการสื่อสาร โทรคมนาคมและคอมพิวเตอร์ ข้อมูลข่าวสารและเครื่องมือเครื่องใช้ระบบอัตโนมัติ (Automation) จะเป็นปัจจัยสำคัญในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตของมนุษย์

กระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จะเป็นไปอย่างต่อเนื่องในอนาคตจนถึงศตวรรษที่ 21 และมีผลทำให้ภายในประเทศทั้งด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การสื่อสารคมนาคม วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันให้สภาพทางการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยจะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านปรัชญา การศึกษา การบริหารและการจัดการ หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน บทบาทของครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะในด้านการบริหารและการจัดการในทศวรรษหน้าการบริหารการศึกษาจะเป็นไปในลักษณะเช่นเดียวกับการบริหารธุรกิจ ผู้บริหารจะลดบทบาทในการดำเนินงานแบบสั่งการลง การบริหารจะกลายเป็นลักษณะการประสานงาน ผู้บริหารจะเป็นผู้ประสานประโยชน์ และเป็นผู้แทนของทุกฝ่ายเป็นผู้แนะนำ และอำนวยความสะดวก ให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน (วิระ บำรุงรักษา 2536: 26-27) ดังนั้นการที่ผู้บริหารจะเน้นแต่การใช้อำนาจหน้าที่ การบังคับบัญชาหรือสั่งการในการบริหารการศึกษาในโรงเรียนย่อมไม่เกิดผลดีในเชิงคุณภาพ

โรงเรียนยุคใหม่จะเป็นโรงเรียนที่มุ่งเน้นคุณภาพในการจัดการศึกษา ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถนำโรงเรียนและบุคลากรไปสู่ทิศทางการอนาคตที่ดีกว่า เป็นผู้นำที่ทำสิ่งที่ถูกต้องเป็นธรรม สร้างและพัฒนาผู้นำในทุกระดับของโรงเรียน สร้างความรักความผูกพัน มีความเสียสละทุ่มเทให้กับงานและสร้างสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน

ทั้งนี้เพื่อความสำเร็จของโรงเรียน ตลอดจนสร้างสรรค์ระบบที่จะทำให้ครูได้สอน และนักเรียนได้เรียนดีที่สุด และให้ทุกคนทำงานและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ผู้นำหรือผู้บริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ทั้งนี้เพราะโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถทั้งทักษะ และวิชาการ มีคุณภาพเพียงพอที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและพัฒนาให้ผู้เรียนในระดับนี้มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรมจริยธรรม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ เห็นความสำคัญและเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ได้กำหนดให้มีเป้าหมายในการขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายให้มีอัตราส่วนนักเรียนต่อประชากรกลุ่มอายุ 12 – 14 ปี และ 15 – 17 ปี ไม่น้อยกว่าร้อยละ 97 และ 70 ตามลำดับ ในปี 2544 และมุ่งขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี เป็นการศึกษารูปแบบของปวงชนในแผนต่อไปโดยเร็ว โดยกำหนดมาตรการเพื่อการบรรลุเป้าหมายที่สำคัญคือ การเพิ่มรูปแบบการจัดการศึกษาทั้งสายสามัญและอาชีวศึกษาให้มีทางเลือกหลากหลาย เร่งเสริมสร้างโอกาสให้กลุ่มด้อยโอกาสต่างๆ ได้ศึกษาและให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษา (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2539: 61 – 63) และนอกจากนี้โรงเรียนมัธยมศึกษา ต้องมีหน้าที่ 3 ประการ คือ ประการแรก หน้าที่สอนและอบรมนักเรียนตามหลักสูตรในระบบโรงเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถและทักษะขั้นพื้นฐานเพียงพอแก่การดำเนินชีวิต ประการที่สอง ทำหน้าที่สอนประชาชนให้มีความรู้ความสามารถตามความจำเป็นของประชาชน และมีประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเอง ครอบครัวและชุมชน และเป็นการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น ประการที่สาม ทำหน้าที่ในการบริการด้านการศึกษาแก่ประชาชนในด้านการอำนวยความสะดวกของการเรียนรู้ (กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 2535: 9 – 10)

ความสำคัญของการจัดการศึกษาและภารกิจของผู้บริหารโรงเรียนดังกล่าวแล้วผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ความสามารถมีความเป็นผู้นำในการประสานกิจกรรมต่างๆ ทั้งครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน อีกทั้งต้องมีลักษณะของการเป็นนักพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลมองอนาคตของโรงเรียนเป็นสำคัญ เป็นผู้บริหารที่เป็นผู้นำทางด้านวิชาการควบคู่การบริหาร ซึ่งความเจริญก้าวหน้าหรือถดถอยหลังของโรงเรียนนั้นขึ้นกับผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้นำเป็นสำคัญ โดยผู้บริหารต้องแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมที่จะให้ครูทุกคนปฏิบัติงานเต็มความสามารถด้วยความพอใจ มีความสุขอยู่กับหมู่คณะและอาชีพของตน ในจังหวัดนครราชสีมา มีโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา 103

โรงเรียน ครอบคลุมนักเรียนในวัย 12 – 17 ปี ซึ่งหากผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาของจังหวัด นครราชสีมา มีลักษณะพฤติกรรมกรรมการบริหารที่มีประสิทธิภาพหรืออยู่ในระดับดีแล้ว ย่อมส่งผล ต่อการพัฒนาเยาวชนไทย ทั้งนี้ผู้วิจัยในฐานะผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกองการ มัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา ได้ทบทวนเอกสารและรายงานวิจัย พบว่า ยังไม่มีผู้ใดศึกษาลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัด นครราชสีมา มาก่อน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา ว่ามีลักษณะความเป็นนักบริหารในระดับใด อันจะ นำไปสู่การพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา ของจังหวัดนครราชสีมาต่อไป

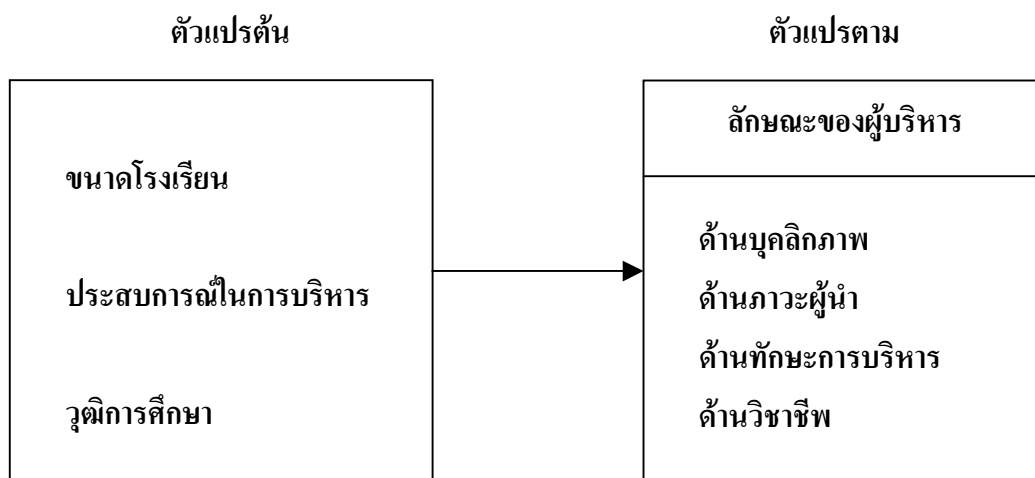
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา ตามตัวแปร ขนาดโรงเรียน ประสบการณ์ในการบริหาร และวุฒิการศึกษา

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องถึงลักษณะของ ผู้บริหาร แล้วนำมากำหนดเป็นกรอบในการวิจัยโดยแบ่ง ลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียน ออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ลักษณะด้านบุคลิกภาพ
2. ลักษณะด้านภาวะผู้นำ
3. ลักษณะด้านทักษะการบริหาร
4. ลักษณะด้านวิชาชีพ

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

1. ลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา ที่อยู่โรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความแตกต่างกัน
2. ลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา ที่มีประสิทธิภาพในการบริหารต่างกัน มีความแตกต่างกัน
3. ลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความแตกต่างกัน

5. ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา ลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา ปีการศึกษา 2542
2. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียน โดยครูเป็นผู้ให้ข้อมูล 4 ด้าน ดังนี้
 - 2.1 ลักษณะด้านบุคลิกภาพ
 - 2.2 ลักษณะด้านภาวะผู้นำ
 - 2.3 ลักษณะด้านทักษะการบริหาร
 - 2.4 ลักษณะด้านวิชาชีพ

6. ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม เป็นข้อมูลที่ครูผู้ให้ข้อมูลได้ตอบตามสภาพความเป็นจริงและเชื่อถือได้
2. ลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน สามารถวัดได้โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นสำหรับให้ครูเป็นผู้ให้ข้อมูล

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

- 7.1 **ผู้บริหารโรงเรียน** หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา
- 7.2 **ครู** หมายถึง ผู้ที่มีตำแหน่งเป็นครู อาจารย์ ที่ทำหน้าที่สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา
- 7.3 **โรงเรียนมัธยมศึกษา** หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา
 - 7.3.1 **โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ** หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 2,500 คน ขึ้นไป
 - 7.3.2 **โรงเรียนขนาดใหญ่** หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 1,500 คน ถึง 2,499 คน
 - 7.3.3 **โรงเรียนขนาดกลาง** หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 500 คน ถึง 1,449 คน
 - 7.3.4 **โรงเรียนขนาดเล็ก** หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน น้อยกว่า 500 คน
- 7.4 **ลักษณะของผู้บริหาร** หมายถึง คุณสมบัติเฉพาะที่ชี้ให้เห็นลักษณะประจำตัวของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา แสดงพฤติกรรมต่างๆ ตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน และเอื้อต่อการบริหารงาน จำแนกออกเป็น 4 ด้าน คือ
 - 7.4.1 **ลักษณะด้านบุคลิกภาพ** หมายถึง คุณสมบัติที่แสดงออก เป็นพฤติกรรมทางร่างกาย ทางอารมณ์ ทางจิตใจ เช่น ลักษณะท่าทาง ท่วงทีวาจา การแต่งกาย กิริยามารยาท

การวางแผน การรู้จักปรับตัว ความกระตือรือร้น ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความเชื่อมั่นในตนเอง
ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ การเคารพในสิทธิและความคิดเห็นของคนอื่น เป็นต้น

7.4.2 ลักษณะด้านภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถในการจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติงาน
เข้าใจสภาพและความแตกต่างของมนุษย์ สามารถเข้ากับผู้อื่นได้ดี ความสามารถในการตัดสินใจ
สั่งการ ความสามารถในการปกครองบังคับบัญชา ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร ความสามารถ
ในการแสดงพฤติกรรมทางการบริหารได้เหมาะสมกับสถานการณ์ เป็นต้น

7.4.3 ลักษณะด้านทักษะการบริหาร หมายถึง ความชำนาญในการปฏิบัติงาน
ตามบทบาททางการบริหารได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว เช่น การใช้ความคิดและสติปัญญา การมี
มนุษยสัมพันธ์ การใช้เทคนิควิธีการในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหาและความขัดแย้ง การจัดการ
เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร การแสวงหาและการใช้ทรัพยากร ความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์
ใช้อย่างเหมาะสม การพูดและการใช้ภาษาอย่างถูกต้องเหมาะสม เป็นต้น

7.4.4 ลักษณะด้านวิชาชีพ หมายถึง ความเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและ
ประสบการณ์เกี่ยวกับงานในหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน เช่น ความรู้ทางวิชาการ ความสามารถ
ในการกำหนดนโยบาย การวางแผน การกำกับติดตาม การประเมินผล การประสานงาน การจัด
องค์การ การประชาสัมพันธ์ การพัฒนาบุคลากร การสอนและนิเทศงาน การปรับปรุงและพัฒนางาน
การใช้ความรู้และเครื่องมือในการบริหาร เป็นต้น

7.5 ประสบการณ์ในการบริหาร หมายถึง จำนวนปีที่ผู้บริหารปฏิบัติงานในหน้าที่
ผู้บริหารโรงเรียน

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัด
นครราชสีมา จะทำให้ทราบถึงลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
ในจังหวัดนครราชสีมา ว่าเป็นอย่างไรและจะก่อให้เกิดประโยชน์ คือ

1. ผู้บริหารโรงเรียนได้ทราบภาพรวมลักษณะผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดนครราชสีมา
2. ผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนา ลักษณะ
ผู้บริหารให้เหมาะสมยิ่งขึ้นได้
3. เป็นข้อมูลเพื่อหน่วยงานต้นสังกัดของผู้บริหาร โรงเรียน ได้นำไปพิจารณาปรับปรุง
ลักษณะผู้บริหารโรงเรียนให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพและคุณภาพยิ่งขึ้น